

ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

Μιά άλλοκοτη γιορτή στη Θράκη. Πότε και πώς γιορτάζονται τὰ Ἀναστενάρια. Ὁ ἐξωφρενικός χορὸς τῶν γυναικῶν. Στους γύρω λόφους. Μετὰ τὴν κάθοδον. Μαινάδες !... Ἀναστενάρια καὶ ἀναστενάρηδες. Ὁ ἔρκος τοῦ ἀναστενάρη. Ὁ χορὸς πάνω στὴ φωτιά. Τὸ σφάζιμο τοῦ ταύρου. Ὅπου ξαναζῆναι ἡ Διονυσιακὴ γιορτὴς. Ἐνα άλλοκοτο θέαμα. κ.τ.λ.

Ἄν καὶ περῶσαν τόσο αἰῶνες ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ, ἂν καὶ τὸς εἰσβολὲς βαρβάρων ἔγιναν καὶ τὸς καταστροφὰς εἶδεν ὁ τόπος μας, ἐν τούτοις ὁ Ἕλληνας λαὸς διέσωσε πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀρχαία ἔθιμά του, ἀέρομα ὅπως τὰ εἶχανε οἱ πρό αἰῶνων πρόγονοί του.

Μερικὲς μάλιστα γιορτὲς καὶ ἰδίως ἡ Διονυσιακὴ, διατηρήθηκαν ἀμετάβλητες σχεδόν.

Μιά ἀπὸ τὴς γιορτὲς αὐτὲς εἶνε καὶ τὰ «Ἀναστενάρια» ποῦ ἐγένοντο πρὸ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς στὴ Θράκη.

Κατὰ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ, ἐλάβανιν μέρος ἄνδρες καὶ γυναῖκες οἰκιστὴς κοινωτικῆς τάξεως καὶ ἡλικίας. Στὰ σύγχρονα ὁμως Θρακικὰ «Α ν α σ τ ε ν ἄ ρ ι α» λαβαίνουν μέρος μόνον ἡ γυναῖκες συνήθως, ὅταν τὸν ἑαὶ λάβῃ μέρος σ' αὐτὰ ἄντρας θεωρεῖται ταπεινὸς, καὶ εἰς τὰ ἀνόητος.

***

Τὰ σύγχρονα «ἀναστενάρια» γίνονται ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἀπὸ τὴ Βοστανιατικὴν Θράκην.

Ἄ ν α σ τ ε ν ἄ ρ ι α δὲ νομισθῆσαν ἀπὸ τὸς στεναγμοῦς ποῦ βγαίνουν οἱ ἐσθασταὶ κατὰ τὴν γιορτὴ αὐτή.

Ἡ περιεργὴ αὐτῆ Θρακικὴ γιορτὴ ἔγινε ἀντικείμενον σοβαρῶν μελετῶν ἀπὸ διαφόρους ἀρχαιολόγους καὶ εἰδικούς γιὰ τὸ περιεργὸ καὶ παρωδῶδες αὐτῆς.

Σὲ μερικὰ χωρία τῆς Βιζύης, τῆς πατρίδος τοῦ μακαρίτου ποιητοῦ Γ. Βιζυητοῦ, τὴν ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (7 Ἰανουαρίου), ἰδίως δὲ τὴν ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου (21 Μαΐου), πηγαινὸν ἡ χωριάτισσες σὲ τὸ ναὸ, παίρνουν τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου καὶ τὴ μεταφέρουν εἰς μιὰ πλατεία τοῦ χωριοῦ. Ἐκεῖ, ἀφοῦ συναθροσθῶν ὅλες τριγύρω ἀπὸ τὴν εἰκόνα, ἀρχίζουν νὰ στεναζοῦν βαθεῖα καὶ δυνατὰ, ὅλες μαζί. Ἀφοῦ στεναζοῦν ἔτσι ἀρκετὰ, τρέχουν ἔπειτα στους γύρω λόφους ἐξοκολοφθντας τὰ ἀναστενάρια τους.

Κατὰ τὴν περιεργὴ αὐτῆ τελετῇ, οἱ ἄνδρες εἶνε ἄλλοι θεαταὶ τῶν τελομένων καὶ μόνον ἡ γυναῖκες, ὅπως εἶπαμε, λαμβάνουν μέρος ἐνεργῶν.

Ὅταν κατεβῶν κατόπιν ἡ γυναῖκες ἀπὸ τοὺς γύρω λόφους, εἶνε ἀνγόιστες καὶ ἀξιοπύκτες. Γιὰτὶ σωματικῶς μὲν εἶνε τελείως ἐξηγηλιμένες, διανοητικῶς δὲ ἐρεθισμένες πολὺ, σπαστὲς Μαινάδες.

Ἐξאלλες δὲ καθὼς εἶνε, χοροεὶν ἔπιόκτες γύρω ἀπὸ μεγάλες φωτιές, πηδᾶν πάνω ἀπὸ αὐτὲς καὶ βγαζοῦν διαρκῶς τρομεροῦς στεναγμοῦς, σὴν θηρία ποῦ τὰ σφάζουν !...

Ἡ γυναῖκες αὐτὲς ὀνομάζονται «ἀ ν α σ τ ε ν ἄ ρ ε ς».

τὸν ἐπιροβόλησε γιὰ ν' ἀνοξῆ διόδο, ἀλλὰ μὲ φρίκην του παρετήρησε ἕνα ἀέροτο σῆνερο ἀπὸ θῆνα νὰ βγαῖν μὲ ὄρη ἀπὸ τὸ ἄντρο. Ἦταν ἄητο, ἴγες, κοράνια ποῦ μαυρολογοῦσαν καὶ ὑψόνονταν στὸν οὐρανό, μὲ κραδῖες φοβερές, καὶ στυγνῆδες, χτυπώντας τὴς πλατεῖες φτεροῦγες τους.

«Τὰ ὄρηνα αὐτὰ, ἀφοῦ ἐσχηματισθῶν σὲ δέκα λεγεῶνες, γράφει ὁ Κλάρι, διενδύθησαν πρὸς τὴς ὑπεράνω τοῦ ἄντρο, χιορονεπαστες κορυφῆς τοῦ Παρισῶν, ἀφῆνοντα τὴν κατοικίαν τους γιὰ τοὺς ἀματωλοῦς καὶ τοὺς κλέφτες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης».

Ἐκεῖ λοιπὸν κατέφυγε ὁ ἐξοχιομένος Ὀδυσσεύς, ἀχώρωσε τὴν εἰσοδο ποῦ πηλαῖον καὶ ἐπερίεμε τοὺς ἀντιπύλους του. Ἡ Κυβερνήσις, στὴς 3 Ἰουνίου 1822, ἔβδωσε διάταγμα διὰ τοῦ ὁποιοῦ ἀπεχρηρῆσε τὴν κεφαλὴ τοῦ Ὀδυσσεῦς Ἀνδρουτῶν ἀντὶ 5000 γροσίων. Τὴν ἴδια μερὰ ὁ ἐπίσκοπος Ἀνδρουτῶν Ἰωσήφ, ἵπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἐσφενδόνισε ἐναντίον τῆς κεφαλῆς τοῦ Ὀδυσσεῦς ἀφορισμὸν σοβαρότατο !

Κανεῖς ὁμως δὲν ἐτόλμησε νὰ νιπήθῃ μὲ τὰ ὅλα ἐναντίον τοῦ Νικητοῦ τῆς Γεωργίας. Καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ἔζησε τότε, γιὰ νὰ δολοφρονηθῇ ἀργότερα ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολι.

Ἐνὸ ἡ γυναῖκες χοροεὶν γυμνοπόδες καὶ σὴν τορλέες, γύρω γύρω ἀπὸ τὴ φωτιά, προσαλοῦν μὲ φωνὲς τοὺς χοροκῶς νὰ ὀσοῖν ὄρη στὸν ἄγιο. Ἐπίσης σιμφοῦεῖν ὄρους ἔχουν κλέφει κατὰ τι, νὰ τὸ ἀποδῶσιν στὸν ταυτὸ τοῦ, γιὰ νὰ μὴ τοὺς καταρασθῇ ὁ ἄγιος καὶ καταστροφῶν.

Μὲ τὴς φωνὲς δὲ καὶ μὲ τοὺς τρόπους τους αὐτοῦς, ἐξοσούν πραγματικῶς ἕνα εἶδος μαγικῆς γοητείας καὶ ἐπιβολῆς πάνω στους χοροκῶς, κα' ἔτσι καθένας ἀπὸ αὐτοὺς ποῦζει κλέφει κατὰ τρέχει καὶ ἐπιστρέφει τὸ κλοπῆμα στὸ νοικοκῆν του, δίνοντας κα' ἕνα ὄρη στὸν ἄγιο...

***

Στὴν ἐπαρχία τῆς Σωζοπόλεως, καὶ ἰδίως στὰ ὄρηνα αὐτῆς χωρία, λαβαίνουν μέρος στὰ ἀναστενάρια καὶ ἄνδρες.

Ὁ ἀναστενάρης δὲν παταῖ στὴν ἐκκλησίαν, παρὰ μόνον στὴν ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἢ ἁγίου Κωνσταντίνου, γιὰ νὰ παραστῇ τὴν ἑλὲ τῶν ἀναστεναριῶν.

Ἐκείνος δὲ ποῦ θὰ τοῖμῆσῃ νὰ κλεῖσῆ ἢ ὅπως ἄηποτε νὰ εἰρωνεθῇ τὴν ὀρηστικὴν αὐτῆ γιορτῇ, ληθοβολεῖται.

Τὸ μόνον θερηστικὸ ἴσορηστικὸ καθῆναι τῶν ἀναστεναριῶν εἶνε ἡ ἐξοκολογῆσι. Ἀυτῇ γίνεται μπρὸς στὸν χοροῦ ἕνὸς ἀποημαζορησμένου δέντρο. Ἀπάνω στὸν κορμὸν αὐτοῦ χωράζοῦν βαθεῖα ἕνα ταῦρο καὶ ἐμπρὸς στὸν σταυροῦ αὐτοῦ γοντετοῦν καὶ ἐξοκολογοῦνται τὴς ἡμαρτίες των οἱ ἀναστεναρῆδες.

Σὲ μερικὰ μερὰ τὰ ἀναστενάρια γίνονται καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Προφήτου Ἡζαῖο.

Ἄμα ἐξοκολογηθῇ ἐμπρὸς στὸν χοροῦ τοῦ δέντρο μὲ τὸν σταυροῦ ὁ ὀρησναστενάρης, θυμῆσι ἕναν ταῦρο, τοῦ ὁποιοῦ τὸ αἷμα πορῆσι νὰ τρέξῃ ὄρη στὰ θεμέλια τῆς ἐκκλησίας, ἐνὸ ἡ μαιονῆτες γυναῖκες χοροεὶν γύρω ἀπὸ μεγάλες φωτιές, μονγγρίζουν καὶ ὀρησναζοῦν.

***

Πρὸς τὰ μερὰ τῆς Μαῖους Θαλάσσης τὰ ἀναστενάρια γίνονται πὸ ἄρηα. Ἐκεῖ ἡ «Ἀναστενάρη» χωράντας τῆς εἰδικῆς εἰκόνης τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης, πατοῖνε ἐπιόκτες, πάνω στὴ φωτιά, καὶ μάλιστα ἕναν ἰδιορθητο καὶ λυπηροῦ ἄρη ποῦ ὁ ἄγιος Κωνσταντῖνο, σὲ κάθε στροφή τοῦ ὁποιοῦ ἀναστεναζοῦν καὶ μονγγρίζουν.

Ὁ ἄρηος δὲ αὐτὸς ἀρχίζει ὡς ἐξῆς:

«Ἄρη μου Κωνσταντῖνε μου, μεγάλη σου ἡ χάρις...

Λένε δὲ οἱ Θρακῆς ὅτι, τὴσι εἶνε ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου, τῶν ἀναστεναριῶν τὸ μυστήριο καὶ ἡ ἰποβολὴ τῶν γυναικῶν, ποῦ ἂν καὶ πατοῖνε χωρὶς ὑποδηματα ἄπάνω στὴς φλόγες, καὶ στὰ ἀναμῆναι κάρθουνα, ἐν τούτοις δὲν ποῦνιν καθόλου, δὲν καιγόνται, δὲν παρηρῆται στὰ πέλματα τῶν ποδιοῦ τους τὸ ἐλάχιστο ἴχνος ἐγκαῖματος.

Πιστεῖν ἐπίσης, ὅτι ὄσο ποῦ σιμαχτὰ κραταῖνε κανένας τὴ λαβὴ τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγίου, τόσο ποῦ ἀβλαβῆς μένει ἀπὸ τὴ φωτιά.

Φαντάζεσθε πλέον τὸ θέμα παρουσιάζει ἡ ἑορτὴ αὐτῇ, μὲ τὴν ἔξερῃ τῶν γυναικῶν, τοὺς χοροῦς καὶ τὴς φωνὲς των.

Ἐνὸ ὁ ὀρησναστενάρης σφάζει τὸν ταῦρο μπρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἐνὸ τὸ ἔσο μονγγρίζει καὶ τινάζεται, ἐνὸ τὸ αἷμα βγαῖν ἐκ τοῦ ποῦ, ἕνα πλῆθος ἀναμαλλασμένου γυναικῶν χοροπιδάει πάνω στὴς φλόγες ἀναστεναζοῦν ἄρηα !...

Ἡ τρομερῇ αὐτῇ εἰκόνα, θυμῆσι ἀσφαλῶς ἀρχαία διονυσιακὰ ὄρηνα.

Μὰ τὰ ἀναστενάρια δὲν γιορτάζονται πῆα στὴ Θράκη, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν μετὰ τὴν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Ἐκτὸς ἂν οἱ Θρακῆς πρόσφυγες τὰ μετέφεραν στὴν Ἑλλάδα ὅπου ἐγκατεστάθησαν.